

Hymen'in Değeri ve Paradokslar

Sayı: 51

Dr. Güner GEDİK*

Not: Bu yazı, hazırlanan araştırma için henüz olgunluğa gelmediğinden, kaynak olarak kullanılmamalıdır.

İstanbul Tabip Odası yayınlarından "HEKİM FORUMU" nun Ocak 1992 sayısında, sayın Dr. Serap Şahinoğlu PELİN, ülkemizdeki bazı değer yargılarının boyutlarından bir kesiti ele almış ve "ETİK AÇIDAN HEKİMLİKTE KIZLIK ZARI İNCELEMESİ" adı altında görüşlerini belirtmiş. Gerçekten bu konu Anadolu'nun değişik yerlerinde ve oldukça da sık yaşanan bir olaydır. Bizim sayın PELİN'den biraz daha yaşlı ve Kadın-Doğum uzmanı oluşumuz nedeniyle gördüklerimiz, yaşadıklarımız sayısal olarak biraz daha fazladır. İçeriği bakımından tümüne katıldığımız yazıya katkıda bulunmak ve bazı kavramların daha açıklanması yönünde yardımcı olmak istedik.

Ülkemizde kızlık zarı sorununun dört ana boyutunu birlikte ele almak, değerlendirmesini kesinlikle kendi içinde yapmak, konuyu ülkeler arası karşılaştırma düzeyine getirmemek ve işin tek bir yönünü evrensel ilkelerle bağdaştırıp diğer yanlarını kendi doğal seyrinde görmek, sanırım daha sağlıklı olur. Bu dört sorun şunlardır:

- 1- İşin yasal yönü,
- 2- İşin tıbbi yönü,
- 3- İşin törebilimsel yönü,
- 4- İşin kişiler arasındaki yönü.

YASAL YÖN:

Yasalar bir ihtiyaçtan doğar, bu kesindir. Eğer toplum, kendi doğal kuralları içinde sorunlarla karşılaşmıyor veya karşılaştığı sorunları kendi örgütlenmeleri ile doğal yoldan çözümlenebiliyorsa, o konu ile ilgili yasaya da gereksinim duymaz. Pek çok ülkenin bir kaç maddelik yasalarına karşın, bazı ülkelerde aynı konuyu ilgilendirmesini gözlediğimiz halde pek çok maddeli yasa görüyoruz. Hatta bazı ülkelerin yazılı anayasaları bile yoktur. Bir yanda hakkında hiçbir yasa çıkarılmaması dururken, diğer yanda sanki bu konu çok ama çok önemli imiş gibi izlenim verecek pek çok yasa ya da yasa maddesi... Karşıt bloklardan bakıldığında insana, bu ne saçmaliktir dedirtecek kadar karmaşık bir işlemler yığını, zaman içinde değişen anlayışlar, değişen değer yargıları ve değişen koşullar yasalarda da bazı değişiklikleri doğurur. Ama şöyle ya da böyle, yasalar o toplumun

yapısına uygun olacaklardır, bir gereksinimi karşılayacaklardır, uygulanabilir olacaklardır, çağın gereklerine ters düşmeyeceklerdir ve daha da önemlisi eşitlik ilkesini yaralamayacaklardır. Eşit suça eşit ceza ilkesi hukuk kurallarından biridir. Ama bir toplumdaki yasa yaptırımları başka bir toplumun yaptırım gücünün altında ya da üstünde kalabilir, bu ayrı bir konudur. İletişim çağının gereklerinden biri kültür farklılıklarını zamanla azaltmış olması, diğeri de genel ahlak anlayışlarının boyutlarını ileriye doğru değiştirmiş, en azından katılıkları zamanla yumuşatmış olmasıdır. Bunun doğal sonucu da ister istemez bazı konularda evrensellik ilkeleri toplumun tümünü ya da bir kesimini bu yönde zorlamakla karşı karşıya bırakır. Toplumun anlayışı, kabullenme derecesi, uyma yeteneği, değer yargılarının katılığı ya da yumuşaklığı hem yasa yapıcılar hem de uygulayıcılar açısından çok önemlidir. İşlerliği olan bir yarasın değeri ile, yazılı ve özü bakımından güzel olan bir yasanın işlemezlilik durumunu karşılaştırdığımızda, işlerliği olan yasanın ağırlığını her zaman gözlemek olasıdır. Yasalardaki esneklikte bu bakımdan önemlidir. Bu nedenle Medeni Kanunun birinci maddesi her zaman göz önüne alınır. Madde şöyledir:

"Kanun lafzıyla veya ruhuyla temas ettiği bütün meselelerde meridir. Hakkında kanuni bir hüküm bulunmayan meselelerde, hakim örf ve âdetlere göre, örf ve âdetler dahi yoksa kendisi vazı-ı kanun olsaydı bu meseleye dair nasıl bir kaide vazedecek idi ise, ona göre hükmeder.

Hakim hükümlerinde ilmi içtihatlardan ve kazai kararlardan istifade eder."

Yazılı dili eski olmakla beraber, anlaşılabilirliği pek te zor değil. Özellikle ikinci cümle pek çok şeyin açıklığa kavuşturulması yönünde yardımcı oluyor. Hakkında yasal bir karar bulunmayan sorunlarda (konularda da demek belki olası) yargıç bir şeyi gözönüne alacak. O da, örf ve adetlerdir. Bu çok önemlidir. Çünkü toplumların yaşamlarında (yaşam düzenlenmesinde anlamında) örf ve âdetler çok önemlidir. Bu da yoksa, o zaman yargıç ancak bireysel düşünme özgürlüğüne kavuşabiliyor ve yasayı kendisi yapsa ve yaptığı yasada nasıl bir sonuç çıkaracaksa o türlü karar verecek. Başlangıçta yapılan yasa toplumun geleneklerini, alışkanlıklarını göz önüne aldığına göre, ikinci durumda da gene aynı olaylar karşımıza çıkıyor. O halde toplumun genel ahlak anlayışının tersine yasa yapılmıyor. Yapılsa bile işlemiyor. Bu birinci saptamamız olarak kalmalı.

Sergilenmesi gereken ikinci bir bakışımızın da olması kaçınılmazdır. Bu da kişinin kendi yaşamında, yalnız kendini ilgilendiren başka kişi ya da kurumların zararına olmayan, iyi ya da kötü, yararlı ya da zararlı yönlerinin doğrudan kişiye ait olan işlerini yapabilmeye özgürlüğüdür. Basite indirgeyerek bir kaç örnek vermek yararlı olabilir belki. Ben ister yemek yerim, ister su içerim. İstersem günde üç kez yerim, istersem üç gün aç dururum. Bu benim sorunumdur.

* Samsun Tabip Odası delegesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum uzmanı

Ama ben sokakta bugünün değer yargılarına göre dopsuz gezemem. Gene bunun gibi ben istersem burnumu düzelttiririm, istersem çenemin altındaki sarkıklıkları giderecek ameliyat yaptırabilirim. Kadınsam, istersem burnumu kalkık burun heline getirebilir, göğüslerim bana iri geliyorsa küçültebilirim, ya da küçükse büyük gösterecek yöntemlerden yararlanabilirim. Öyle mi acaba? Yaptırabilir miyim gerçekten? Evet yaptırabilirsin yargısına varmadan önce yaptırabilme özgürlüğünün sınırının olup olmayacağını da bilinmesi gerekiyor. Eğer kişinin herşeyi yaptırabilme özgürlüğü saklı kalıyorsa, bu kez küçük organ düzeltilmelerinin yanında temel değişikliklere yol açabilecek yok etme özgürlüğünün de savunulması gerekecektir. Bu şu demektir. Ben istersem gözümü çıkartabilir ve tek gözlü kalabilir miyim? İki kolumu kestirip kolsuz ya da bacaksız kalabilir miyim? Bu özgürlük bana tanınmış mıdır? Tanınabilir mi ve niçin? Bu ikinci saptamamız olsun.

Hymenin değerlendirilmesini yasalar açısından ele alıp yukarıda belirtilen düşünce sistemi içinde yorumlayalım. Kişinin kendi özgür istenciyle hymen üzerinde tasarruf hakkı, aynı kişinin göğüslerini küçültüp büyütmeye özgürlüğünden farklı bir şey midir? Yalnız bunu birey açısından düşünmek gerekir. Sistemik olarak diğer ilişkileri şimdilik düşünmemek daha sağlıklı davranmamızı sağlar. Kişinin kendine ait ve yalnız kendi için kullanıma ve değerlendirmeye yarayan organı üzerindeki tasarruf hakkını şekil olarak şöyle veya böyle kullanabilir. Bir kadın hymenini yırttırabilir. Bu suç değildir. Bunu ister kendi eliyle, ister kendinin kullanacağı herhangi araçla, ister beğendiği bir erkekle gireceği cinsel ilişkiyle ve isterse bir hekime giderek narkoz altında kestirerek, yapabilir. (Hekimin bunu yapma olayı ayrıdır) Yasalar karşısında suç olmayan bu eylemin tersi durumunda yorum nasıl olabilir? Hymeni şöyle veya böyle yırtılmış biri bunu yeniden onartsa ne olur? Bozuk bir organın, beğenilmeyen bir organın düzeltilmesi ile, bozuk bir hymenin tamiri arasındaki yasa görüşü farklı olabilir mi? (Olayın diğer yönlerinin tartışması gözönüne alınmadan). Bu da suç değildir. Birey açısından her iki durumun da suç oluşturmadığını bildiğimize göre yasal yaptırımların ister istemez ortadan kalktığını söyleyebiliriz. Bu üçüncü saptamamız olsun.

Hukukun üstünlüğü evrensel bir ilkedir. Hemen herkesin birey olarak, toplumların kurum-kuruluş ya da birliktelikten kaynaklanan ilişkilerinde değişik zamanlarda ve ortamlarda yargı ile içiçeliği vardır. Hukukun üstünlüğü herşeyin üstündedir. Burada, yasa ile hukuku karıştırmamak gerekir. Yasalar totaliter rejimlerde de vardır, bu konumuz değildir. Hukuk devletinde birey özgürlüğü ve toplum yararları dengelenmiş ve insanda insan olmanın verdiği doğal haklar korunma altına alınmıştır. Gene bu haklardan biri hukuk diliyle çok güzel vurgulanmıştır. "Kişi kendi aleyhinde beyana zorlanamaz", "kişi kendi za-

rarına olacak eylemler için etkilenemez" v.b. gibi kavramlar genel ilkeler olarak belirlenmiştir. Bunun ne anlama geldiğini biraz açmakta yarar vardır. Hukukun geçerli olduğu bir yerde hiç bir güç kişiye "sen gözünü çıkaracaksın, sen kolunu kestireceksin, sen hymenini yırttıracağını, sen diktireceksin" gibi yaptırımında bulunamaz ve buna karar veremez. (Yasal yaptırımlar değil) Ama bunun yanında çok tartışmalı bir konu vardır ki bunu ileride daha da açıklamak üzere burada belirtelim. O da yargıya yardımcı olmak için yargının zorlamasını kabul etmek, edebilmek. Hukukun genel ilkelerinden biri de kişinin yargıya yardımcı olması ilkesidir. Bu hem kaybolması olası birey haklarının verilebilmesi hem de yargının adil karar verebilmesi açısından çok önemlidir. Yargıya yardımın her iki yönü de önemlidir. Bu yönlerin birincisi gönüllülük, diğeri yargının kendi içindeki tutarlılığına bağlı isteğidir. Bu da dördüncü saptamamız olsun.

Şimdi bu bölüme ait ve konusu hymen olan paradoksları görelim. Hymenin diğer üç yönüne yönelik değerlendirmelerden sonra bir bütünlük içinde genel paradoksu vurgulayacağız.

Bir kadının ister boşanmaya yönelik, ister tecavüze yönelik, ister bulaşıcı hastalıkların tanısına yönelik ya da bir başka nedenle hymen muayenesine gönderildiğini göz önüne alarak,

a- Yargıç elindeki kanıtlara göre karar veremiştir. Bu durumda daha kesin kanıt sağlayabilmek için kişiyi bu işi bilen birine gönderecektir. (Bilirkişi denen olay). Yargıcın görevi adil olmaktır. Yargıç adaleti sağlamak için bu yolu seçmek zorundadır. Aksi durumda kendisi ulus adına kadar vermekte yanılır ve bu yanılışı bir hakkın yok olmasına neden olur. Böyle bir durum yargıç için zordur ama gereklidir.

b- Kişi yargı adına yargıcın söylediğini yapmakla yükümlüdür. Söyleneni yapmadığında hem toplum adına, hem hakların yok olması adına hem de yargı adına suçlu olur.

c) Kişi yargı adına verilen emri yerine getirdiğinde, kendi özgür istenci ve gönüllülüğü yoksa baskı altına alınmış demektir ve kendisinden doğal haklarını gözardı etmesi istenmektedir. İsteneni yapmazsa suçlu, isteneni yaparsa kendi doğal hakları zedelendiği için vicdanına karşı suçlu olmuş olur. Her iki durumda da suçluluk ya da bunun duygusu vardır.

d) Yargıç kişiyi kendi özgür istencinin dışında bir işe zorladığı için üzülür, gereğini yerine getirmezse belki vicdanını suçlu sayar.

e) Kişi kendi aleyhinde beyanda bulunmaya zorlanmış olur ki bu genel hukuk ilkeleri ile çelişmeye başlar. Genel ilkeye uymayan kişi yargının emrini yerine getirir, kişiliği zedelenir, genel ilkeye uyarsa suçlu duruma düşer. Her iki durumda da suçlu olur.

f- Muayeneye gönderilen kişi muayene olmayı o anda kabul etmezse, kişiyi polisle, jandarmayla, gar-

diyanla ya da başka bir güçlü masaya yatırmaya kalktığımızda yapanlar suçlu olur. Üstelik böyle bir yaptırım gücünü elinde bulandıran hiçbir güç yok. Böyle bir yaptırımı sağlayacak güç oluşmuş olsa, bu kez de kişi kendi aleyhinde olacak eyleme zorlanmış olur ki hukuk kuralı ile bağdaşmaz. Genel anlayış bakımından suç olur.

g- Kişi, kendi istenci ile daha önceden yaptığı bir işlemin bilinmesini istemediği halde, başkaları bunun bilinmesini ister durumuna düşer ki yasalar kişinin kendine ait sırlarını açıklatmak yönünde zorlayıcı duruma düşer. Bir yanda yasanın istekleri, diğer yanda kişinin istekleri tam bir çelişki içindedir. Haklar, hakların kullanımı, hakların değerlendirilmesi ve kişinin davranışları bir bütünlük içinde ele alındığında tam bir paradoksla karşı karşıya kaldığımızı söyleyebiliriz.

TIBBİ YÖN

Tıbbi uygulamalarda sınırsızlık kavramı çok uzun tartışmaları yıllardan beri birlikte götürmektedir. Bugün için tıp bilimi ve buna bağlı teknolojilerin yarattığı gelişme, üç-dört asır öncesinin tabii bilimsel ve teknik uygulamalarıyla karşılaştırıldığında göreceli olarak sınırsızlık kavramını haklı kılacak boyutlardadır. Tıbbi etik açısından da buna koşut bir değişim ve yeniden değerlendirmeler her gün daha da etkin olacak türde güncelliğini korumaktadır. Neyi, nasıl, ne derece ve nereye kadar yapabiliriz ya da yapmaya yetkiliyiz soruları evrensel tartışma konusu olmuş, oluyor ve belki yarın da olacaktır. Bazı değer yargılarının evrensel boyutu burada veya bir başka yerde aynen saklı tutulurken, yöresel olarak aynı değer yargılarının bir başka yerde hiç akla bile gelmediğini ve hiçbir sorun yaratmadığını görüyoruz. İşte töre-bilimsel açıdan bakıldığında ülkemizde bu tür bir davranış, hekimlerin de bazı şeyler için bazı kavramlarda tam bir düşün ve eylem birliğinde olmadığını gözletir.

Bu bağlamda bazı işlemlerin yapılabilirliği ve yapılabilmemesi özgür insan davranışları ile her zaman aynı yönde gitmiyor, tersine bir takım çelişkileri doğuruyor. Çelişkilerden biri de hymendir. Başta verilen örnekleri aynen işlemek koşulu ile (başka pek çok örnek vardır) çelişkileri görmekte yarar vardır.

Türkiye'de plastik cerrahinin gün geçtikçe gelişmesi ve oldukça da yaygın uğraş alanı bulması başlangıçta tartışılan olayları artık unutturmuştur. Toplum açısından ve hekimlik uygulamaları yönünden kabul edilebilirlikleri tartışma konusu olmamaktadır. Bugün artık, çene, yüz, boyun karın, göğüs (meme) ve hatta jineko-penis ile vajinoscrotal plastik ameliyatları yadırganmamaktadır. Gerçi zaman zaman bazı yasal güçlüklerle karşılaşmış ama bunlar da aşılmış ve bu konu deyim yerinde ise tam liberalleşmiştir. Dün göğüslerini küçültüp ya da büyüten kişiye orospu (özür dilerim) diyen zihniyet, yerini pekde iyi

olmadı, şöyle yapılsaydı daha iyi olurdu, bunu Fransada daha iyi yapıyorlardı deme özgürlüğüne ve olgunluk düzeyine getirdi. Durum böyle olduğu halde hekimliğin kendi kuralları ve hekimlik etiği bu konuyu tamamen unutmamıştır. Şimdi biz işin bu aşamada başka yönünü ele alacağız.

Hekim kendisine başvuran kişinin özgür beyanı olmadığı sürece, üzerinde hiçbir tıbbi uygulamada bulunamaz. Doğru. Özgür beyanına karşı her işlemde bulunabilir mi? Evet mi, hayır mı? Yoksa hem evet hem hayır mı? Ya da bazen evet, bazan hayır mı? Burada olaya biraz düşünmenin prensipleri ile girmekte yarar vardır. Sorumuzun birinci yanıtı ya evet ya da hayır olacaktır. Eğer soru tek yanıtı ise bu kaçınılmazdır. Eğer soruyu açarsak ve örnek vererek şöyle diyebiliriz. Hekim tanısını perfore apadisit koymuş da kişi kendi özgür iradesi ile cerrahi girişimi kabul etmişse ya da başkası tarafından konmuş böyle bir tanı için bir başka hekime gittiğinde ameliyat olmayı istediğini söylemişse, hekim bu özgür beyan karşısında ameliyat girişiminde bulunabilir. Sorunun yanıtı evettir bu durumda. Hekimin burada hayır deme şansı yoktur. Kişi kendi özgür iradesiyle hastalık olmayan midesini aldırılmaya geldiğini söylediğinde ise kimin yanıtı hayırdır. Evet olamaz. (neden sorusu ayrı tartışmadır) Bu ikinci saptamadır. Tek yanıtı sorularda başka yön ve vurgulama aynı anda olamaz.

Kişi uzun bir Afrika yolculuğuna çıkacağını ve orada başına bir sorun gelmemesi için hiç bir yakınma olmadığı halde apendiksini aldırılmaya isterse, hekimin yanıtı ne olacaktır. Bu bir karın içi girişimdir ve periton açılacaktır. Bir ilke de vardır. Gereksiz girişimde bulunmayın ve genel deyiş primum nil nocere dir. Gereklilik? Bu girişimin gerekliliği iki yanıtıdır hem de. Evet ve hayır. Her ikisi de savunulur ve haklı yanları vardır. Hekimlik böyle durumlarda iki yönü de kabul eder, en azından kesinlikle vurgulayarak reddetmez. Bu da başka saptamamız olsun.

Kişi özgür beyanı ile kendisinde geçirilmiş bir hastalık sorucu oluşan hemipleji nedeniyle, ve var-sayalım şiddetli ağrı duyduğu kolunu kestirmeye gelse, hekim kişinin kolunu kesip atabilir mi? Tamamen fizyolojik işlevinden düşmüş üstelik şiddetli ağırlı bir kol. Ya da doğuştan bir gözü kör, corneası beyaz bir tabaka ile kaplı, biraz da şaşşı. Kişi özgür beyanı ile bu gözün çıkarılmasını, yerine sentetik ama güzel bir göz konmasını istese, hekim ne yapabilir ve ne yapmalıdır? Zihin karıştırıcı bu sorulardan sonra bir adım daha atarak başka görüş açısından bazı olayları değerlendirelim. Patolojik olaylar dışında, hekim yapacağı girişimlerde kararsızlığa itiliyor veya bu girişimler, üzerinde girişimde bulunan kişinin dışındakiler tarafından başka türlü değerlendirilmeye neden oluyorsa ne olacaktır? Konumuz hymen olduğu için, örnekleri kadınlardan seçeceğiz. Ancak bir kaç genel prensibi öncelikle gözönünde bulundurmakta yarar vardır. Bu prensiplerden biri, doğal fizyolojiye etki edilmemesi (patolojiler değil)

Yani eğer göz normal koşullarda görme işini tamamlamak yönünde geliyorsa, gözün kendi fonksiyonunu görme yönünden saptırıp ona işlevsizlik veremezsiniz, ya da görme işlevinin de normal sürecini tamamlarken patolojik yöne kayan fonksiyonları, organın doğal işlevleri yönünde olmak koşulu ile düzeltibilme prensibidir. Organların birbiri yerine geçme olayı ya da yok olan organın yerine bir başkasının konma olayının bilimsel tartışması ve felsefi görüşü ayrı bir konudur ve karıştırılmamasında yarar vardır. Bu iki prensibi ele alarak,

a- Bir kadın göğüslerini büyültüp küçültecek ameliyatlar yaptırma hakkını kendinde bulur da özgür beyanı ile hekimden bunun yapılmasını isterse hekim bunu yapar,

b- Zaman içinde kadının yapılan ameliyatı beğenmeyip ya da başka bir nedenle yeniden hekime başvurmadığında hekim tıbbi yönden olanağı varsa, eski ameliyatı yeniden değiştirebilir ve istenen türde ameliyatı yada değişimi yapar. şeklinde karar verebiliyorsak, o zaman çekinmeden hymen için şunu söyleyebiliriz. Tıbbi açıdan (yasa, törebilimsel-deontolojik değerler ve kişi arasındaki özel durumlar gözönüne alınmadan) kendisine başvuran kişinin özgür beyanı ile hymenin açılmasını isterse hekim bunu açabilir. Bu da bir saptama olabilir... (mi)?

Hymeni yırtılmış bir kadın, gelecek içinde yırtılmamış bir hymen, daha doğrusu anatonik olarak bütünlük gösteren (şekil olarak) bir hymen istediğinde hekim hymenoplasti ile yeni bir hymen ortaya koyabilir... (mi)?

Bütün bu değerlendirmeler ışığında tıbbi açıdan paradoks yaşanır. Şöyle ki:

a- Kişi arzuya yönelik isteklerine hekimden cevap alamazsa, hekim kendi görevini yapmamış olur. (Yapmak zorunluluğu, yapmama özgürlüğü olarak ele alınmamalı, çünkü bunun felsefi yaklaşımı ayrıdır)

b- hekim arzuya yönelik istekleri yerine getirdiğinde normal bir organa yönelik işlem yapmış olur. (Hymenin görevi vardır ya da fizyolojik işlevi vardır tartışması ayrıdır)

c- Hekim istenen şeyi yapıp yapmamakta ikilem içinde kalırsa, başkalarının da ikilem içinde kalmış olacağını varsaymak zorunda kalır ve tıbbi uygulamalarda hekimler iki bloka ayrılır. İki değişik görüşün çatışması, hekimliğin kendi kuralları içinde etik değerler anlayışının genel prensiplerini çizmedeki zorluğu beraberinde getirir ku bu durumda da hekim bireysel olarak buna katkıda bulunmuş duruma düşer.

d- Yasal açıdan suç unsuru olarak görülme bile törebilimsel açıdan toplumla ters düşerse, hekimliğin genel ilkelerinin biri de toplumun kabul edilebilirliğini zedelemiş olur.

e- Toplumun kabul edebildiği bir olayı yapmaktan direnirse hekimlik etkinliğini zedelemiş olur.

Yapsa bir türlü, yapmasa bir türlü. Tıbbi görüş açısından tam bir paradoks. Öylesi de suç böylesi de suç.... (mu)?

TÖREBİLİMSEL YÖN:

Buradaki törebilimsel yönü dar anlamda sadece toplumun o devredeki ve o yerdeki tutumu ve davranışı olarak ele alıyoruz. Yoksa felsefi anlamdaki açıklamalar yönünden değil. Belki kavram kargaşasına neden olur, düzeltilmesinde yarar vardır.

Toplumların değer yargılarının o andaki durumu ve bireyin kendi değer yargıları zaman zaman çatışsın da genelinde birliktelikten kaynaklanan ortak değer yargılarının belirsiz bir süreç içinde aynı noktada birleştiği görülebiliyor. İletişim çağının hızı, etkin gücü, bilim ve teknolojinin toplumun değer yargılarından daha çabuk değişimi, ister istemez etkin gücün yaptırımlarını da beraberinde getiriyor. Bu sanki kaçınılmaz oluyor. Son otuz kırk yılın, hem bireyde hem de toplumdaki değişimleri, yapılabilmekleri, kabuledilebilirlikleri, şiddetli reddetmeleri bir dereceye kadar yumuşatmış ve hatta bazı konuları tamamen gündem dışı, daha doğrusu tartışma dışı bırakmıştır. Tüp bebek konusu artık toplum tarafından kabuledilmiştir. Ama tüp bebek konusunda toplum henüz heteroya değildir, ama ileride buna da en azından tepkisiz kalacaktır. Gereksinimin koşullarına bağlı olarak tabii. Hymen konusu da toplumun bu tür yaklaşımlarından bir örnektir. Bunu, başka ülkelerin tutumlarıyla veya genel ahlak anlayışı ile karşılaştırma yanılığımıza düşmememiz için özellikle ayrı değerlendirmek ana koşuldur. Varolan durumun, olmaması gerekirdi yorumlamasıyla bir kenara atılması, durumun düzelmesini sağlamıyor. Varolan durum yaşamla ne kadar ters düşüyorsa, kendiliğinden ve zorlamasız olarak o kadar çabuk değişime uğruyor. Diğer etken güçleri de bunun yanında sayabiliriz. Yıllardan beri hymenin namus anlayışlarından biri olarak görülüşünün arkasında yatan gerçekle, hymensizliğin birey hakkını toplumun hakkı imiş gibi algılamak arasındaki çelişki, doğrudan yaderk (heteronon) bir etik anlayışından kaynaklanır. Toplumun hymeni namus ölçüsü olarak görmesinin kuralı ya da bunu bir ahlak anlayışı olarak ele alıp da yasanın toplumun koyması, konunun yasanın başka yerden gelmiş olmasındandır. Oysa bu konuda bireyin özerk (otonom) bir etik değeri olsa bile, kendini yenemekten kaynaklanan bir tür zavalılık ya da korku duygusu ister istemez ağır basmaktadır. Nedenleri çok değişik olmakla birlikte, gerçeğin arkasında biraz da bireyin bağımsız ve özgür davranabilmesinin olanaklarının azlığı yatar. Dün, kadın kendi hymeni konusunda özgür değildi, bugün bu konudaki özgürlüğünü ancak kendine ortak olacak kişinin davranışıyla sınırlı, düzeyine getirebilmiştir. Yani kadın kendi özgürlüğünü, evleneceği erkeğin kabul edebilmesiyle sınırlıyor ama toplumun bir başka bireyi için bu çok daha dar çerçevede kalıyor. Doğrudan ilgisi olsun

olmasın yaderk bir etik anlayışın ürünü olan hymene bağlı namus anlayışı, özerk bir anlayışla çatışıyor. Bu bir açmazdır. Erkek bencilliği, bu konuda kendi özerk etik anlayışının bulunmamasından dolayı, toplumun anlayışı imiş izlenimini veriyor. Kadında aranan beraket (bunu sadece hymen açısından görmeli) erkekle konu olmadığı için erkeğin korkuları yenilmiş oluyor ve erkek namuslu kalırken, kadın hymene bağlı namuslu ya da namussuz damgasını yiyor. Erkeğin bu rahatlığı dolaylı yoldan kadını kendi ahlak anlayışının dışında toplumun kurallarına uymak zorunda bırakıyor. Bir tarafta erkek ilk ya da daha sonraki ilişkilerinde hiçbir organ kaybetmezken, diğer taraftan kadında işlevli ya da işlevsiz bir organ kaybı oluyor ve kaybolan organın bağlı olduğu düşünsel ahlak anlayışı zedelenmiş kararını hem erkek açısından, hem de toplum açısından yargı düzeyine getiriyor. Aradan sıyrılan erkek oluyor. Ama erkek hiçbir zaman ahlaksız ya da namussuz olmuyor. Toplum erkeği her türlü ilişkilerinden sonra kabul edebiliyor ve hatta sayısal olarak çokluğunu bile görmezden geliyor, ama kadının bir defalık hymen yokluğuyla son bulan ilişkisini kendi koyduğu kurallar içinde reddediyor. Toplumun hymene böyle yaklaşmasının tam tersi bir başka yaklaşım da vardır. O da kız alan değil de kız veren durumuna düşürüldüğündeki durumdur. Toplumun genel ahlak anlayış ve değerlendirmelerinde ve hatta yargılarındaki yansımalar alt birimlere inildikçe genelliğini kaybediyor ve bu kez bireysel düşünülme başlanıyor. Heteronom etik yerini otonom etike bırakıyor. Şöyleki:

Kız alan bir aile, aldığı kızın bakire olmadığını anladığında, evlenen erkeğin kabuletmesine karşın gene de reddediyor ve zorlamaya bağlı boşanma yolları arıyor. Başarısız taktirde hem erkek hem kız dışlanıyor. Burada aile yaderk etik anlayışından hareket ediyor. Ama eğer aile kendi kızlarını evlendirdiklerinde, kızın bakire çakmıdığını öğrenirlerse boşanmaya direnmeye çalışıyor ve işin erkek tarafından yapıldığını söylüyor ve büyük bir ithamla karşılaştıklarını ileri sürüyorlar. Bunun yanında bir başka davranış biçimi de gösteriliyor zaman zaman. Eğer evlendirilen kız daha önceden beraketini kaybettiğini ailesine söylemiş ise, bu kez aile kızın bekâretinin oranılması yönüne gidiyor ve hekime başvurulup yırtılan kızlık zarının diktirilmesi sağlanıyor ve işi çözümlüyor. Böylelikle hem kızın hem erkeğin durumu sağlama bağlanmış oluyor, olay gündemden çıkıyor. Böyle bir durumda da aile otonom bir etik anlayışından hareket ediyor yani kendisi bunu ahlaki buluyor. Hymen bir yanda ahlaksızlık ölçütü, diğer yanda ahlakla ilgisi olmadan yeni bir anlayış sergilemeye önyak oluyor. Durum böyle iken bu kez de başka bir yönden yeni bir değerlendirmeyle karşılaşıyoruz. Aile dışarıdan almış olduğu kızın daha önce bir ilişkiye girdiğini ve kızlık zarının yırtıldığını, yırtılan kızlık zarını onarttığını öğrendiğinde davranışı bu kez değişiyor. Durumun belirle-

nebilmesi için bütün yollar deniyor, her türlü iddia ve ithamlar savunuluyor oluyor. İki aileyi ilgilendiren hymen, iki kişiyi ilgilendirmekten çıkıyor ve toplumun üçüncü kısmını devreye sokuyor. Başkalari dediğimiz katman. Bu katman dıştan gözlüyor ve tümü birden genel ahlak anlayışının değerlendirmelerini ortaya koyuyorlar. Ahlaksızlık, orospuluk (özür dileirim) yargısına varan bu katman bu kez heteronom ahlak (etik) adına konuşmuş oluyor. Katmanın içinden biri olaya karışınca iş otonomlaşıyor ve değer yargıları değişiyor ve açmaz boyut değiştiriyor. Bütün bu durumlarda kimse kadının kendi ahlak anlayışını gözönüne almıyor ve kendinin doğal hak ve davranışlarını değerlendirmiyor. (Doğru ya da yanlış tartışması ayrı) sergilenen böyle olaylarda:

a- Kadının hymeni yırtılmışsa ve bu öğrenilirse toplum tarafından suçlanıyor.

b- Kadın yırtılmış hymenini diktirmişse toplum tarafından suçlanıyor.

c- Kadının kendi istekleri ve kendini ilgilendiren konularda tutumunu, toplumun beklentilerine uyduramazsa, kendi içine karşı suçluluk duyuyor.

d- Kadın kendi isteklerini yaparsa, kendi kurallarını belirlemiş oluyor kabuledilebilirliği zorlamış olduğu için zorlayıcı istenç durumuyla karşılaştığı için, niçin zorlamak durumundayım veya bu durumda kaldım yorumlamasını yapıyor ve düşüncesinde belki suçluluk duyar oluyor. Bireyi şöyle veya böyle zor durumda bırakmış olmak, insan düşüncesinin özgürlüğünü kısıtlamak anlamında görülebilir ki bu da bir tür suçtur. (Cezası olan suç anlamında değil) Tam bir paradoks.

BİREYSEL YÖN (KİŞİLER ARASI)

Yasa dilinde bir tanımlama vardır. Evlilik akdi. Evlilik anlaşması, evlilik bağlantısını sağlayan düzenleme, evlilik sözleşmesi v.s gibi anlamlarda kullanılır. Bu bir anlaşma, sözleşme, karşılıklı "olur" lama, "evet", "tamam"lamadır. Yasanın düzenlemesi olmayan yerlerde bunun yerine geçecek başka kurallar vardır kesinlikle. Yasa maddesinde yer almasa bile, belirli kuralları içeren yöntemler, şekiller, uygulamalar, düzenlemeler ya da bu anlama gelecek tutumlar her devirde her yerde olmuştur, olacaktır. Yasalar bu işi özgür beyanla EVET dediği anda tamamlar ve geçerlilik kazanır. Ama yasa önüne gelinceye kadarki süreçte bu işin başka yönleri de olabilir. Özgür beyanı, kişiler adına kullanan vekiller ve bazan bu işi yaparlar. Bugün, Medeni Kanun çerçevesi dışındaki evlilik akidlerinin yapıldığı, çok uzun bir zaman sonra yasa önüne geldiği, yığınla sorunun yaşandığı ülkemizde biz olayın yalnızca uygar yönünü ele alacağız. Tabi sonu hymen olduğu için bunun arkasından yatan değerlendirmeler daha ağırlıklı olacaktır. Yasanın yetki verdiği kişiler önünde özgür iradeyle ve baskı altında olmadan evliliğe yönelik olarak şu sorulur. Bu evliliği kabul ediyor musunuz? Yanıtlar evetse işlem tamamlanır. (diğer koşullar tar-

tuşılmayacaktır). Yetkili kişi, evleneklere siz bakire misiniz diye sormaz ve buna yetkili de değildir. Bu çok ilginçtir. Boşanmışlık, dulluk, çocuklu olup olmamak gibi durumlar evlilik akdinin oluştuğu EVET'leme devresinde değer taşımaz, yalnızca kabul ediyor musunuz sorusu sorulur. Bakire olup olmamak kişinin kendinde saklıdır. Kişi bakire olmamış olsa bile, bu yetkiliyi ilgilendirmez, çünkü bu yönü evlilik aktinde bulunan kişilerin daha önceden çözümlediklerini ve masaya bu durumlarıyla geldiklerini kabul etmiştir. O halde evlilik akdinin yapıldığı devrenin öncesi önemlidir. Bu ön devrede kişiler birbirlerinin durumlarını bildikleri, bildirdikleri ve bildikleri bu durumu kabul ettikleri ister istemez vaysayılmıştır. Hymen de bu konulardan biridir. Evlilik akti öncesinde kişilerin birbirine doğruyu söyleyecekleri ve aralarında bu konularda ihtilaf (anlaşmazlık da diyebiliriz) olmadığını öngördüğümüze göre kadının hymeninin yırtılmış olduğunun da söylemiş olduğunu varsayabiliriz. Erkeğin bunu kabullenmesi EVET'i gerektirir. Ancak kadının bunu söylememiş olması erkeği kandırma anlamındadır, böyle kabul edilir. Peki erkek bu konuyu hiç sormamışsa ne olacak? Sorsan söyledim bir savunma olabilir mi?

Erkek hiç bir şey sormuyor ve sormadığı için de doğru yanıt alamadığı bu durumda, kadının hymeni ne kadar değer taşır. Olayın bir başka yönünü görmekte yarar vardır. Erkek evleneceği kadına böyle bir soruyu sorma gereğini duymaz, çünkü kadının bakire olduğunu varsayar. Peki bu savunma ne dereceye kadar geçerli olur. Erkek böyle bir soruyu a priori kabul etmiştir de ondan. Buradaki a priori doğuştan anlamında öncelikli değil, törebilimsel ve genel alışkanlıkların verdiği ön bilgi olarak ele alınmalı. Erkek kadınların evlenirken bakire olacakları peşin yargınsındadır, ya da böyle olmalıdır. Kim için ve ne için? Doğrudan erkek için ve erkeklere yönelik. Sorulmadığı için yanıt alınamayan bir durumda, açıklanmamış bir bakirelik veya bakiresizlik, bu kez de yalan beyana ya da kandırma işlemine girer. Evlilik akti açıklığa ve dürüstlüğe dayanır diye genel bir ilke vardır ve yalan beyan akdin bozulması için gerekçelerden biridir. Oysa hakkında hiçbir beyan bulunmayan konunun beyan olabilmesi ne dereceye kadar tartışılabilir? Durup dururken her şeyi söylemek ve hatta en ince ayrıntılarına kadar herşeyi açıklamak beyan gereklerinden midir? Geçmişinde sarılık hastalığı geçirmiş bir bayanın bunu beyan etmemesi ve etmediği için de erkek tarafından reddedilme durumu savunulabilir mi? Kızlık zarını pek çok değer vermeyen ama geçmişinde Tbc geçirmiş ama tedavi olmuş bir bayanla bir arada olmayı istemeyen erkek, yalan beyanda bulundu gerekçesi ile kadını reddedebilir mi? Bu hak kendisine verilmiş midir, verilmeli midir, verilebilir mi? Eğer yasa karşısında boşanma nedeni olarak görülen hymen yırtığı, gerçek bir nedenden oluşturuyorsa, başka nedenler yanında (toplum değer yargıları gibi) yalan beyan olarak değerlendiril-

rildiği için olsa gerek. Evlilik aktinde dürüst davranılmadığı, kandırma yönüne gidildiği, açık olunmadığı gerekçeleri bu durumda ileri sürülecektir. Yoksa kız olmadığı için değil. Kadın birine veya birilerine adeta hesap vermek zorundaymış pozisyonuna getiriliyor. Yasaya hesap vermek, tıbbi hesap vermek, topluma hesap vermek, erkeğe hesap vermek. Daha da ileri bu dört olguya birden hesap verecek. Peki erkeğin bireysel olarak hesap vereceği kimse yok mu? Burada hesap vermektan ayrı, kendini kanıtlamak üstünlüğünü de irdelemek gerekir. Bir kere, erkek ben bakire alırım, bakire olmayı dışlarım genel büyüklük havasına kendini kaptırıyor. Bu güç bende vardır ve ben böyle olmasam bile (yani erkek çok defa bu işleri yapmış olsa bile anlamında) karşımdakini böyle olmaya zorlayacak güçteyim. Bir doğal hakmış gibi. İkincisi, toplumun genel ahak anlayışının erkeğe verdiği dolaylı güç. Toplum burada ikili oynuyor. Bireyi yalnız erkek açısından görüyor ve onu pedersahi aile yapısının dayanılmaz güçlülüğüne erkele donatıyor ve hemen her zaman erkeğin yanında oluyor. Üçüncüsü, erkek seksüel güç kanıtlanmasında bulunuyor. Özellikle kırsal alanda daha çok olmak üzere, hemen her yerde ve bölgelerde erkek zıfak gecesinin kanını göstererek, bu işi başardım ve ben güçlüyüm düşüncesini kendine kanıtıyor. Hayatı boyunca bir daha seksüel ilişki yapamasa bile, ilk gecenin başarısı kendine yetiyor. Kendini bir başkasına karşı savunacak kilit ilk günden açılmış oluyor. Kendini her yönüyle doyuma ulaştırarak erkeğin, bu konuda kadının ne düşündüğü ya da onun da aynı şeyleri isteyip istemeyeceğini hiç gözönüne almıyorsa, orada, o durumda birşeylerin başka türlü değerlendirilmiş olduğunu söylemek olasıdır. Böyle durumlarda işin zevk yönü hiç düşünülmez ve tartışma konusu yapılmaz bile. Şöyle söyleyelim: Pek çok ilişkiye girmiş bir erkek, artık dar bir vajnden veya hymenden hoşlanmasa bile, hatta doğurmuş bir kadının vajen genişliğinden tatmin olsa da, evlendiği gecenin ilk ilişkisinde kadının bakire olmasını ister. Bu da bir açmazdır. Hep kanıtlanma, birileri için birşeyler yapma ön plana geliyor. Böyle durumları bilen kadın hymenoplasti yaptırınca da bu kez başka yönden suçlu duruma düşüyor. Bir kadının hymeni olsun da ne olursa olsun. Öyle her hymen de makbul değildir. Elastiki olmayacak, duhule müsait olmayacak, onarım yemiş olmayacak ve kesinlikte kanayacak. İşte böyle bir hymen olacak ve bu hymen ancak namusu temsil edebilir. Zihinsel orospu (özür dilerim) hymen orospusunun yanında anlam taşımaz, sadece şekil kurtarır. HYMEN bütün yönleri ile çok ama çok değerli organdır, iyi korunmalı, saklanmalı, eskitilmemeli. Kalp ve beyinden daha önemlidir!

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesinin insan haklarıyla insan olunmaz, insan, haklarıyla insan olur, hakkı olduğu için de adı geçen beyannameye girer.